

Solarno daljinsko grijanje i urbanističko planiranje

SDHplus projekt
Energetski institut Hrvoje Požar

1. Uvod

1. Uvod u projekt SDHplus i glavna misao
2. Uvod u solarno daljinsko grijanje (SDH)
3. Tehnički aspekti solarnog daljinskog grijanja
4. SDH u različitim urbanim kontekstima i aspektima planiranja
5. Zakonodavni okvir od EU do lokalne razine
6. Preporuke
7. Zaključci
8. Reference i ostale informacije

Institut je **neprofitna** znanstvena ustanova u **stopostotnom vlasništvu države** koja se **financira projektno** kroz realizaciju ugovora za izradu projekata dobivenih na međunarodnim i domaćim natječajima.

SDHplus – Nove poslovni modeli za solarno daljinsko grijanje i hlađenje

- Poslovni modeli za solarno daljinsko grijanje
- Analize slučajeve za postrojenja tipa 'prvo-svoje-vrste' i inovativne integracije u postojeće toplinske mreže
- Marketinške strategije i primjeri za sustave solarnog daljinskog grijanja
- Smjernice za JLS i urbaniste: solarno daljinsko grijanje i urbanističko planiranje
- Međunarodne SDH konferencije i radionice
- Implementacija u 12 europskih zemalja

www.solar-district-heating.eu

Zašto ova temeljna misao?

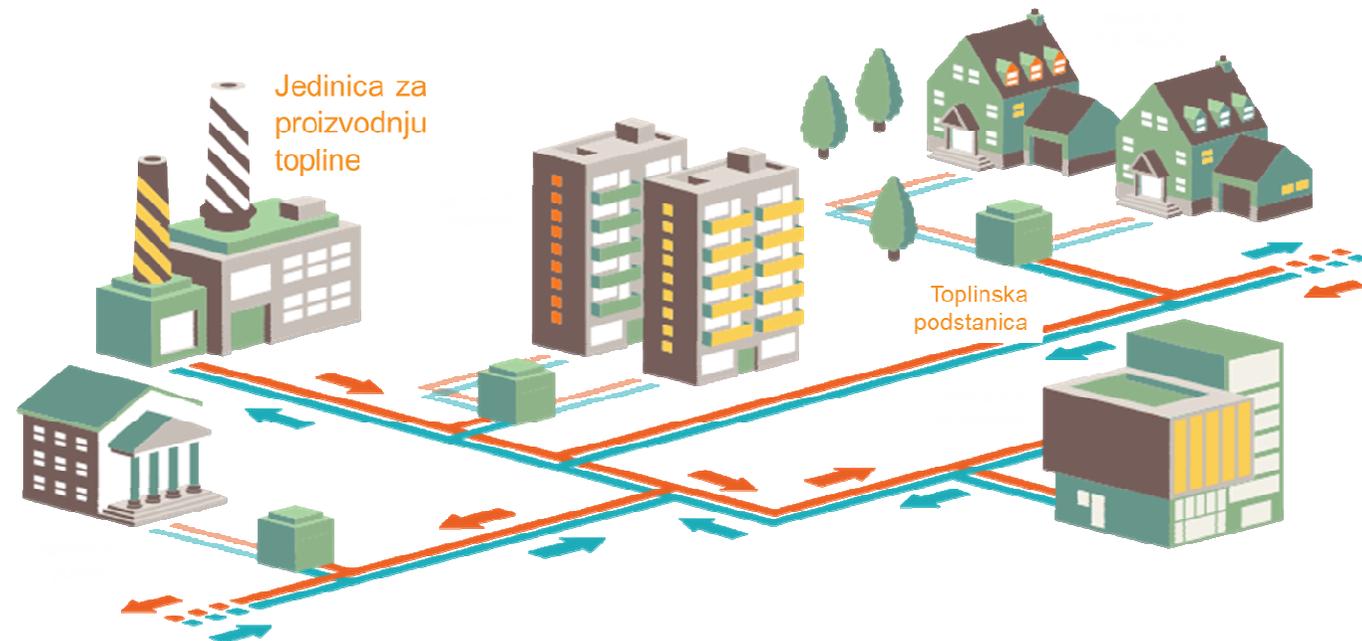
Kako bismo pokazali ključnu ulogu urbanističkog planiranja u postizanju Eu i lokalnih ciljeva za OIE

- Kako su urbanizam, energetika i planiranje opskrbe toplinskom energijom povezani?
- Kako se može solarno daljinsko grijanje integrirati u različite urbanističke kontekste?
- Koja je uloga urbanističkih planera u razvitku solarnog daljinskog grijanja?

2. Uvod u solarno daljinsko grijanje

- 2.A. Što je daljinsko grijanje (DH)?
- 2.B. Što donosi solarna energija u daljinsko grijanje (SDH)?
- 2.C. Gdje se primjenjuje?
- 2.D. Što povezuje SDH i urbanističko planiranje?

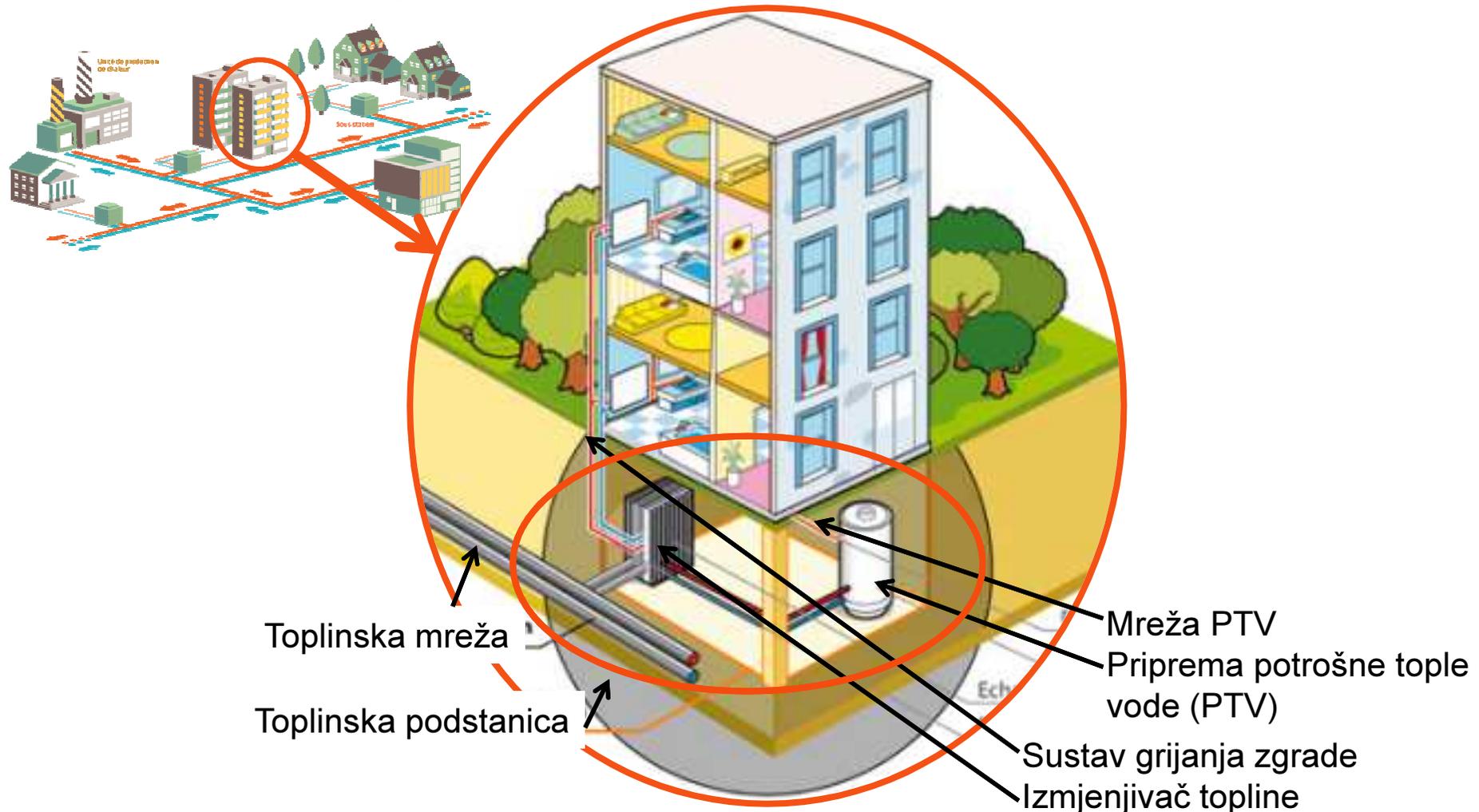
2.A. Što je daljinsko grijanje?

2.A. Što je daljinsko grijanje?

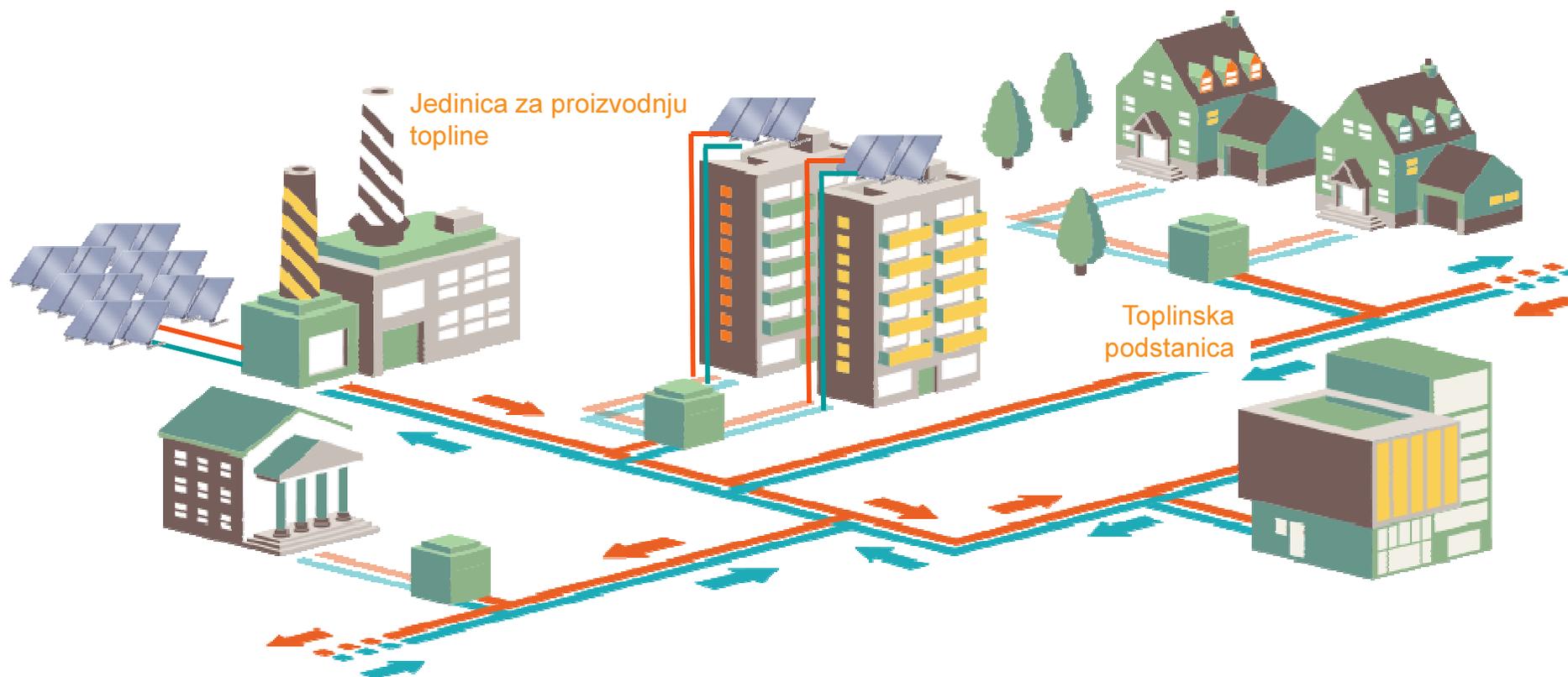
Što je daljinsko grijanje?

2.B. Što donosi solarna energija u daljinsko grijanje?

Što je **solarno** daljinsko grijanje?

Postrojenja za solarno daljinsko grijanje sastoje se od velikog polja toplinskih kolektora koja proizvedenu toplinsku energiju predaju distribucijskim mrežama u urbanim četvrtima, manjim naseljima ili velikim gradovima. Polja solarnih kolektora se montiraju na tlu ili na krovove zgrada/objekata.

2.B. Što donosi solarna energija u daljinsko grijanje?

- Nema emisija & obnovljiva energija
- Dostupno svugdje
  - Samodostatnost
  - Sigurnost opskrbe
  - Lokalni razvitak
- Ekonomski osjetljivo:
  - Dugoročna troškovna stabilnost
  - Smanjeni troškovi i viša učinkovitost u usporedbi s individualnim rješenjima
  - Već postignuta isplativost u EU

2.C. Gdje se SDH primjenjuje u Europi?

216 solarnih toplinskih postrojenja za proizvodnju toplinske i rashladne energije, svako s više od 500 m² kolektorske površine/ 350 kW_{th} nominalne snage

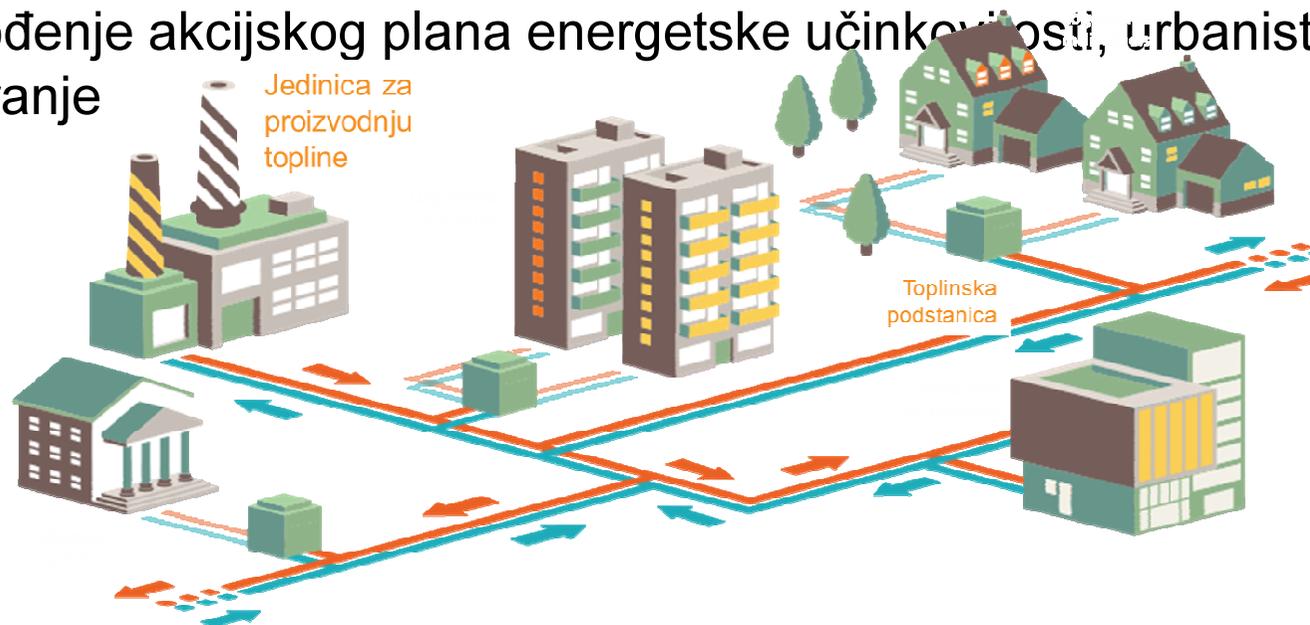
2.D. Što povezuje solarno daljinsko grijanje i urbanističko planiranje?

- U svakom urbaniziranom području toplinske potrebe čine 73% ukupne konačne potrošnje energije u stambenom sektoru
- Toplina čini 50% ukupne konačne potrošnje energije šireg izgrađenog područja
- Potrebno je razvijati dostupnost toplinske energije iz OIE i poboljšavati energetske učinkovitost
- Daljinsko grijanje na OIE (uključujući i solarno daljinsko grijanje) je učinkovito sredstvo za postizanje postavljenih ciljeva za OIE na nekom području

2.D. Što povezuje solarno daljinsko grijanje i urbanističko planiranje?

- Daljinsko grijanje i solarna oprema slijede urbanistička pravila za *daljinsko grijanje*
- Cijevi toplinskih mreža polažu se u profilu ulične mreže
- Razvitak daljinskog grijanja ovisi o urbanističkom razvitku (gustoći naseljenosti, potrošnji topline u zgradama, ...)
- Lokalna vlast (JLS) je odgovorna za razvitak daljinskog grijanja, provođenje akcijskog plana energetske učinkovitosti, urbanističko planiranje

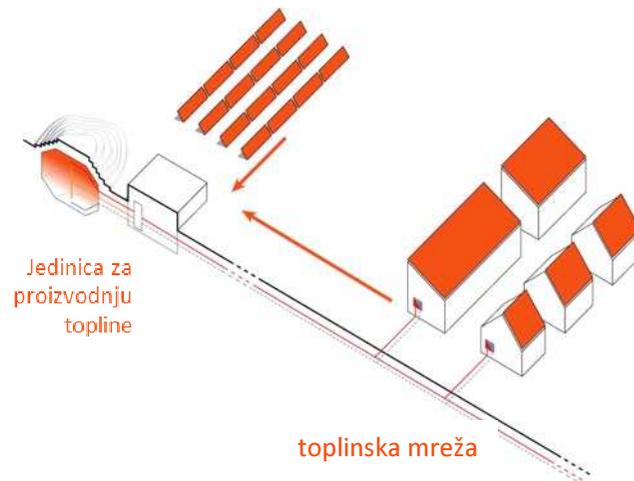
3. Tehnički aspekti solarnog daljinskog grijanja

- 3.A. Centralizirani / decentralizirani (distribuirani) sustav
- 3.B. Integracija kolektora
- 3.C. Priklučenje zgrade
- 3.D. Skladištenje
- 3.E. Sezonska podzemna skladišta topline
- 3.F. Proces odlučivanja o uključivanju solara

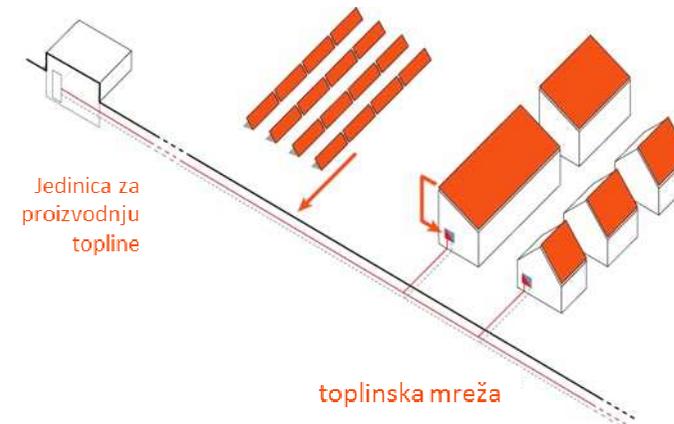
3.A. Tehnički aspekti solarnog daljinskog grijanja

Centralizirano

- Opskrba toplane solarnom toplinom
- Sa skladištenjem, moguće se postići više od 50% toplinskih potreba

Decentralizirano/ distribuirano

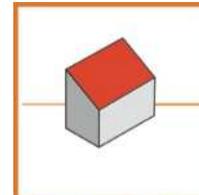
- Kolektori se smještaju na prikladnu lokaciju u blizini toplinske mreže
- Direktan feed-in u toplinsku mrežu
- Skladištenje nije potrebno

3.B. Integracija kolektora

GROUND MOUNTED

- jednostavno i prikladno, ako
- prikladne površine su raspoložive
- realizirano do 50 000 m²

ROOF-INTEGRATED

- u urbanističkom kontekstu
- kompleksnije
- estetski zahtjevi
- korištenje postojećih površina

STRUCTURE INTEGRATED

- u urbanističkom kontekstu
- korištenje postojećih infrastruktura

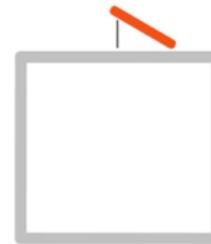
3.C. Integracija na zgradu

fasada

krov

Povišeno

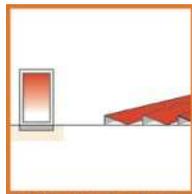
Integrirano

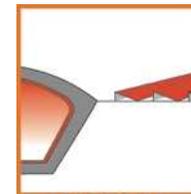
Fasadna/
krovnna - ugradnja

3.D. Skladištenje topline

BUFFER TANK

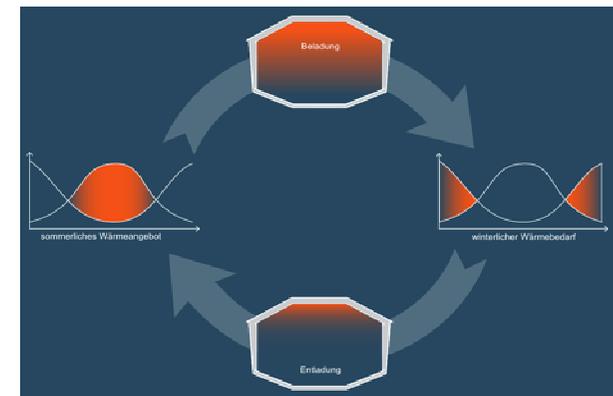

SEASONAL

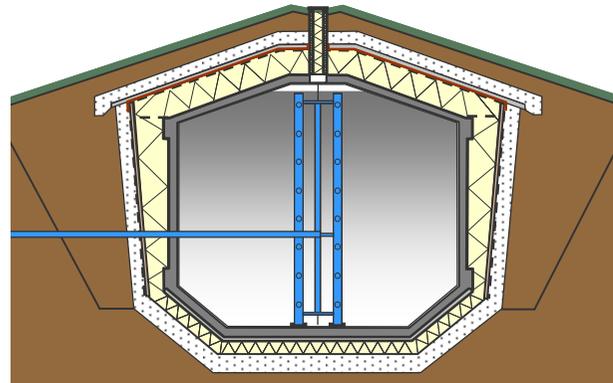
- Za velika solarno toplinska postrojenja ($>1 \text{ MW}_{\text{th}}$), spremnici s nekoliko 100 m^3 su uobičajeno potrebni
- Decentralizirana solarno toplinska postrojenja ne zahtijevaju nužno spremnike energije

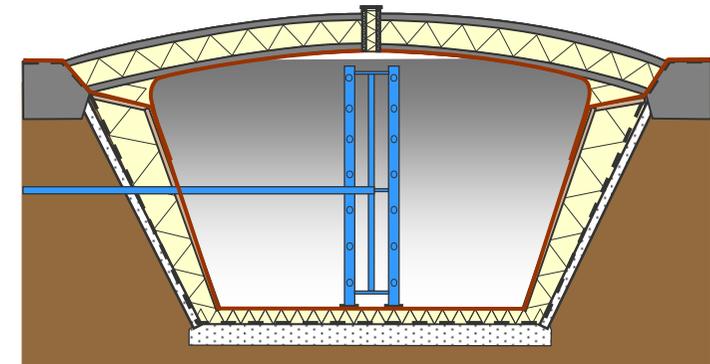
- Za veće solarne frakcije ($> 20\%$), veći sezonski spremnici topline su potrebni (od nekoliko 1.000 m^3 do nekoliko 10.000 m^3)
- Veliki podzemni spremnici topline mogu se također izgraditi i u naseljenim područjima

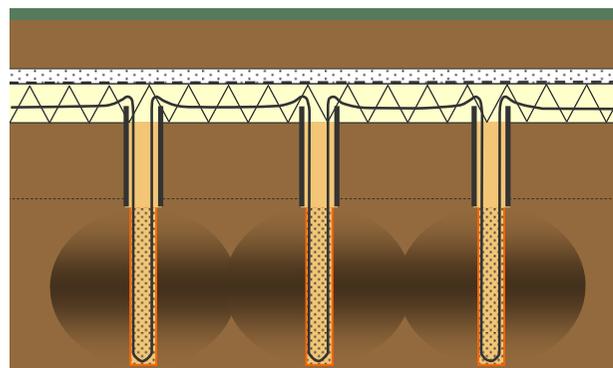
3.E. Sezonski podzemni spremnici toplinske energije

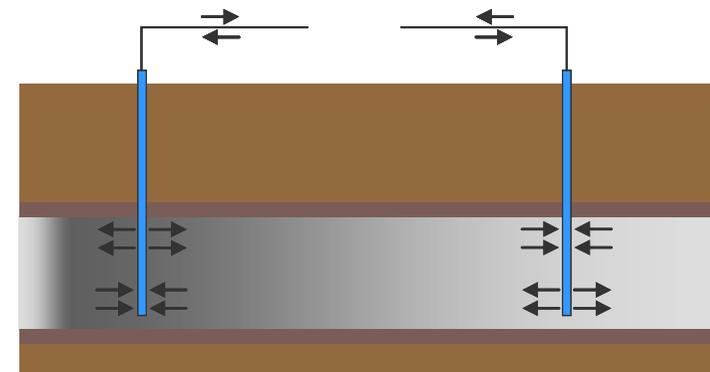
Toplinski spremnik kao tank
Ojačani betonski spremnici s vodom

Jamski toplinski spremnik
umjetno „jezero“ sa materijalom spremnika

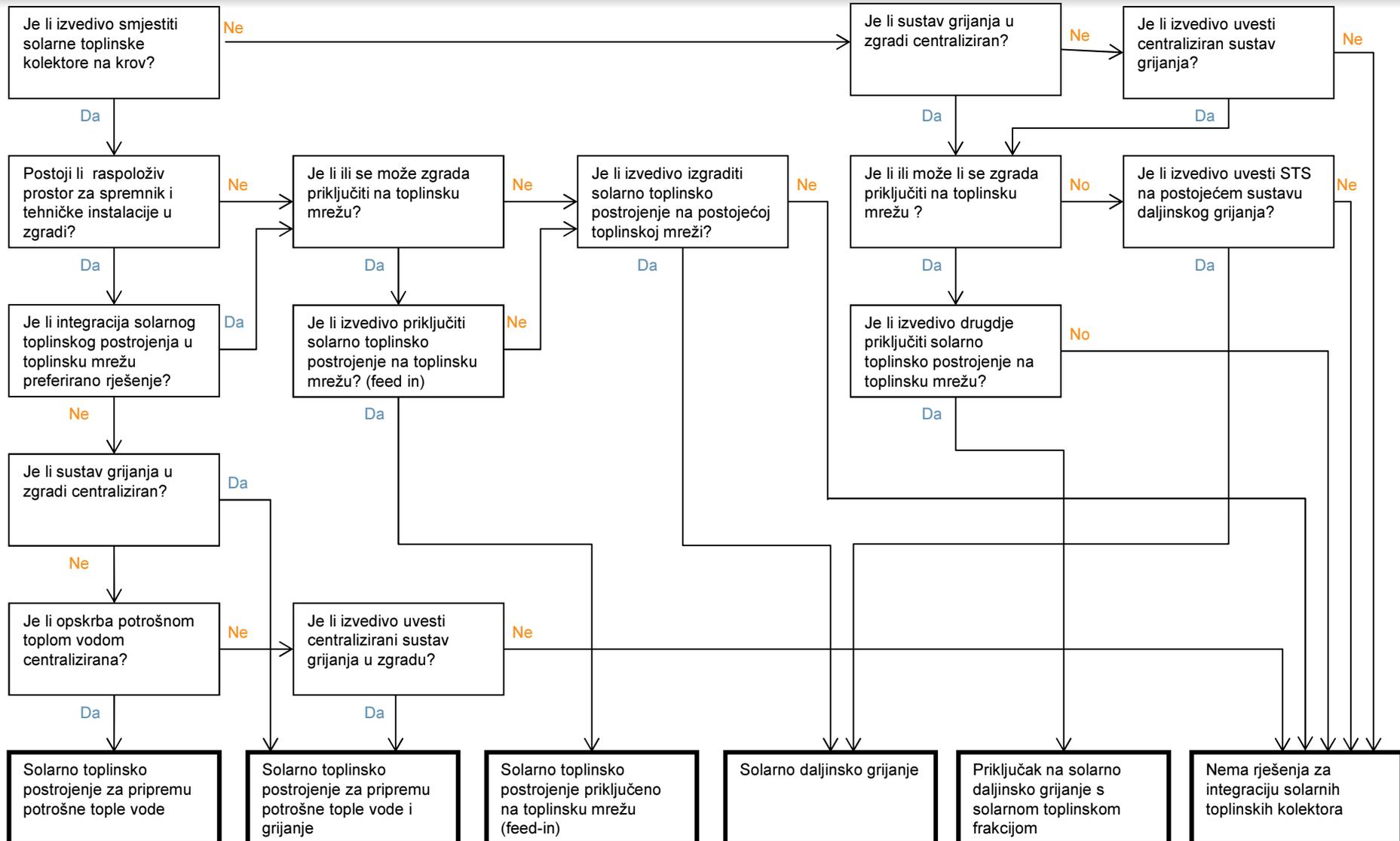

Toplinski spremnik s bušotinama
Toplinska energija se skladišti direktno u tlu

Toplinski spremnik u vodonosnom sloju (akviferu)
Skladištenje topline u podzemnim vodama koje se javljaju u prirodi

3.F. Proces odlučivanja o uključanju toplinskih kolektora

4. SDH u različitim urbanističkim kontekstima i aspekti planiranja

4.A. SDH urbanistički kontekst

- sela
- naselja
- gradovi

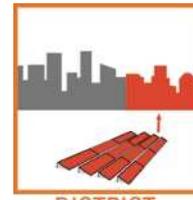
4.B. Planiranje i organizacijski aspekti

- Potrebne površine
- Raspoložive površine na zgradama/objektima
- Uključivanje toplinske solarne energije u razvojni plan
- Dionici za razvitak solarnog daljinskog grijanja

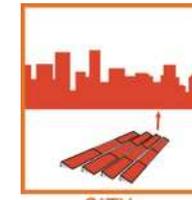
4.A. Mreže solarnog daljinskog grijanja za četvrti, naselja i gradove

VILLAGE

DISTRICT

CITY

Postrojenje u Marstal-u (DK)

- toplinske mreže na OIE opskrbljuju cijela naselja u ruralnim područjima
- korištenje otvoreni prostora

Postrojenje u Stuttgart Burgholzhof (DE)

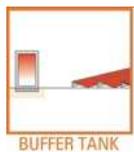
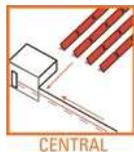
- toplinske mreže opskrbljuju novu izgradnju ili obnovljena naselja u gradskim područjima
- korištenje postojećih struktura (krova ili infrastruktura)
- centralizirani ili decentralizirani sustavi

Postrojenje na stadionu Liebenau, Graz (AT)

- integracija velikih solarnih toplana u toplinske mreže za opskrbu gradova
- korištenje postojećih struktura (krovova ili infrastruktura)
- centralizirani ili decentralizirani sustavi

4.A. Solarno daljinsko grijanje za naselja: Büsingen (DE)

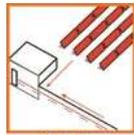
- solarno daljinsko grijanje za sela i manja naselja
- kompletno restrukturiranje opskrbe toplinskom energijom cijelog sela
- toplinska mreža sa 100 % OIE na biomasu i solarnu toplinsku energiju

4.A. Solarno daljinsko grijanje za naselja: Büsingen (DE)

VILLAGE

CENTRAL

GROUND MOUNTED

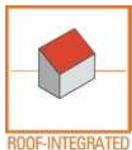
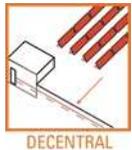

BUFFER TANK

- površina kolektora: 1.100 m²
- solarna frakcija 12 % tijekom godine
- izgrađena potpuno nova toplinska mreža
- prvo solarno toplinsko postrojenje velikih razmjera za bio-energetsko selo
- solarna toplinska energija pokriva toplinski konzum ljeti
- u pogonu od 2013.

4.A. Solarno daljinsko grijanje za četvrti: Gardsten (SE)

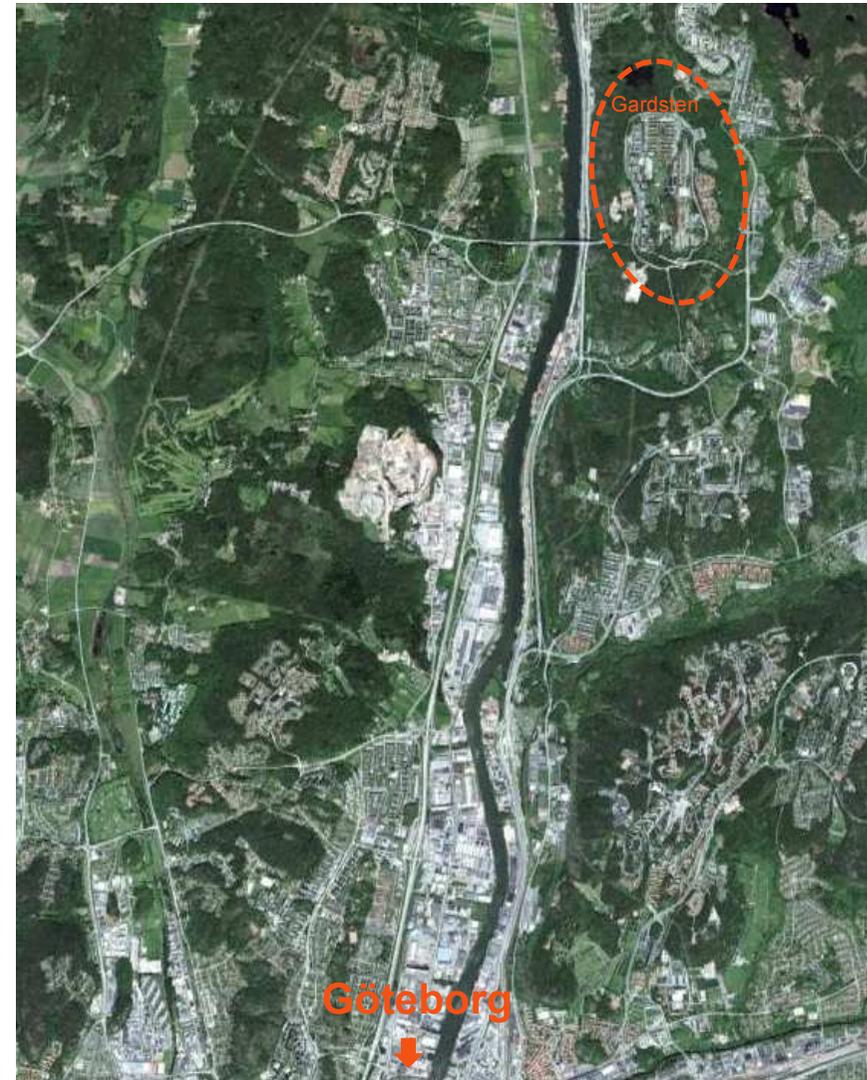
- Distribuirano postrojenje za četvrt

- Površina kolektora: 150 m²

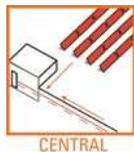
- Jedna od ideja cijelog koncepta je poboljšanje kvalitete života i energetske učinkovitosti u gradskoj četvrti

- Izgradnja velikog solarnog toplinskog postrojenja na nekoliko zgrada

- Priključenje na jednu od najvećih europskih toplinskih mreža duljine veće od 1.000 km

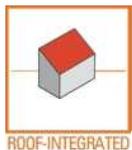
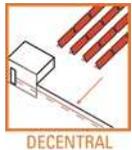
4.A. Solarno daljinsko grijanje za četvrti: Bamberg (DE)

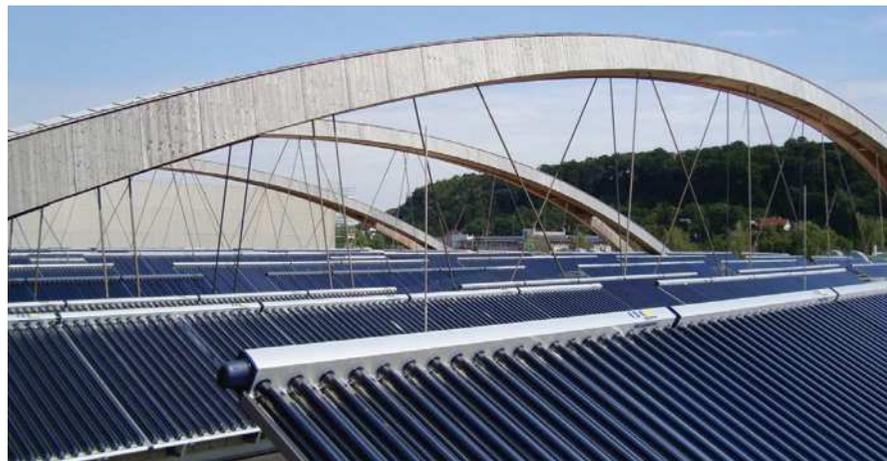
- Integracija solarnog daljinskog grijanja u kontekst urbanističkog planiranja
- Osviještenost stanovnika o energetske mobilizaciji

4.A. Solarno daljinsko grijanje za gradove: Wels (AT)

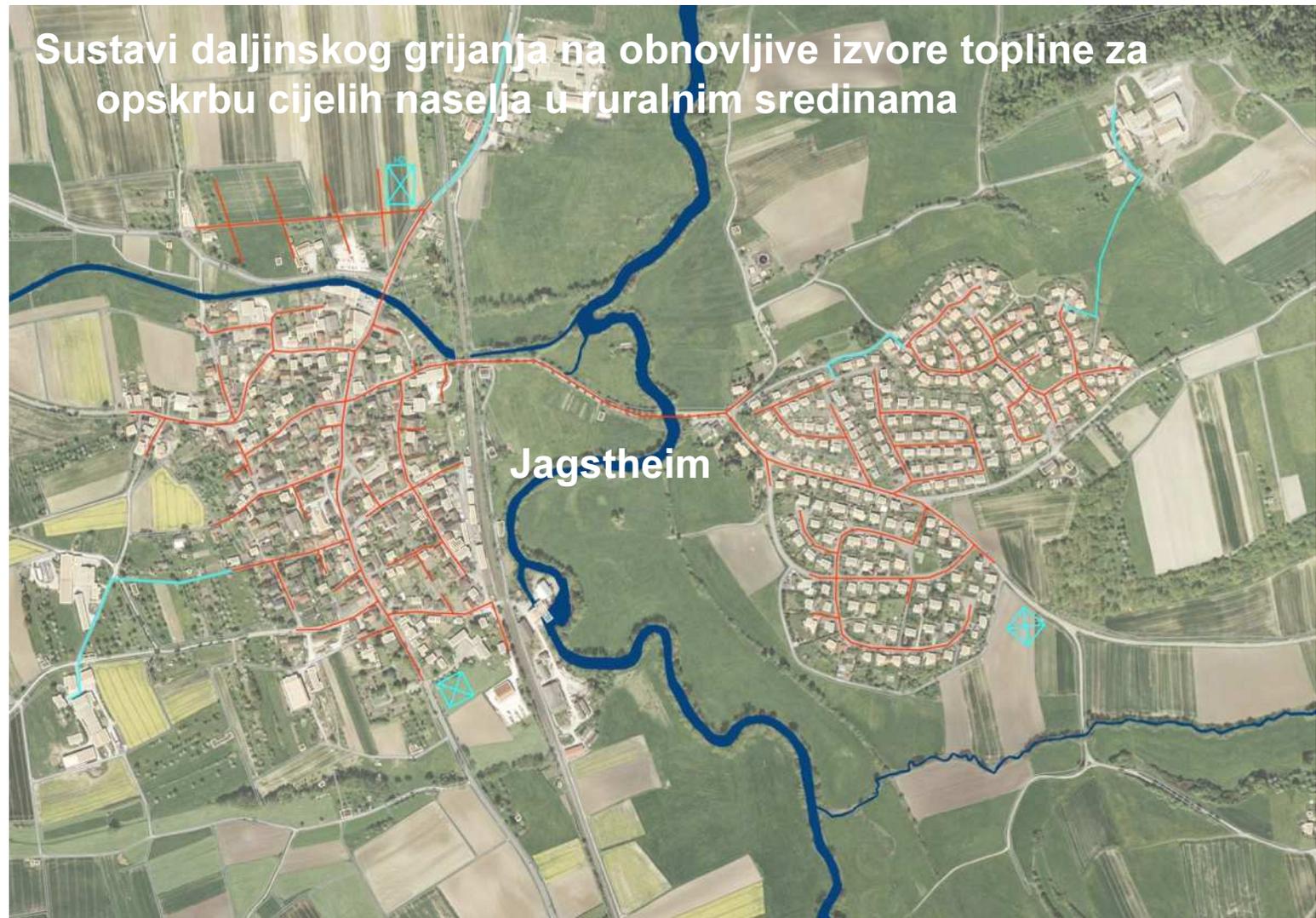
- uključenje u gradsku mrežu daljinskog grijanja
- površina kolektora: 3 400 m²
- trenutno najveće solarno toplinsko postrojenje s kolektorima s vakuumskim cijevima
- decentralizirani feed-in topline u mrežu
- solarna frakcija preko 50 % ljeti

4.B. Aspekti planiranja i implikacije SDH – potrebne površine

Sustavi daljinskog grijanja na obnovljive izvore topline za opskrbu cijelih naselja u ruralnim sredinama

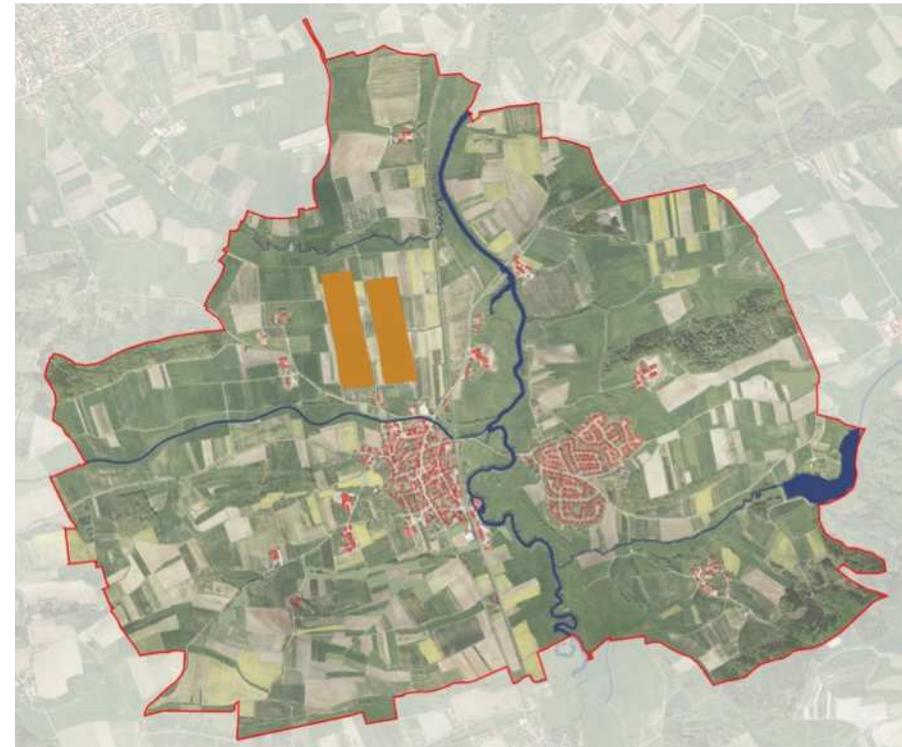

4.B. Aspekti planiranja i implikacije SDH – potrebne površine

100 % pokrivenost toplinskih potreba pomoću obnovljivih izvora energije

- približno 400 ha površine je potrebno kako bi se postigla 100 % pokrivenost toplinskih potreba primjenom biomase

- potrebno je približno 21 ha površine kako bi se postigla 100 % pokrivenost toplinskih potreba primjenom solarnih toplinskih sustava

4.B. Aspekti planiranja i implikacije SDH – raspoložive površine na zgradama

- veličina kolektorskog postrojenja
- nagib krova
- oblik krova
- uvjeti i nosivost krova
- orijentacija (S, SE, SW)
- zasjenjenje
- prostor za cijevi u zgradama?
- provjeriti zaštitu spomenika!

4.B. Aspekti planiranja i implikacije SDH – raspoložive površine na zgradama

Procjena podataka o korisnim površinama za SDH u pogledu energetskeg planiranja:

- blizina postojećih/planiranih toplinskih mreža
- korisne površine u m² * faktor iskoristivosti (80%) = površina
- prikupljanje podataka o tipu zgrada, infrastrukturi, vlasništvu

Adaptirane krovne površine

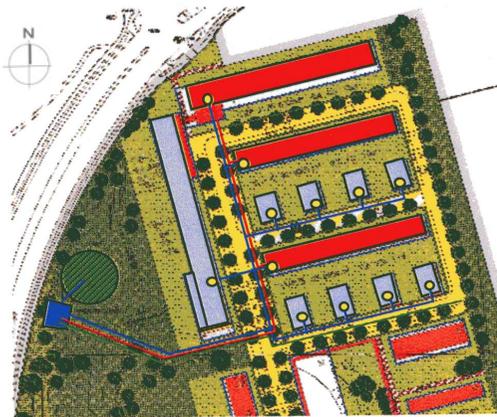
4.B. Uključivanje solarne toplinske energije u razvojni plan

Integracija solarne toplinske energije u razvojni plan se, u većini slučajeva, ne može propisati. Međutim, moguće je omogućiti ili poduprijeti putem zahtjeva.

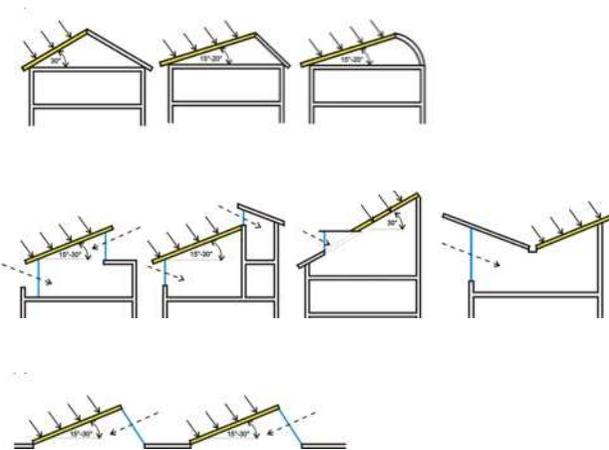
Orijentacija

- prilagođena orijentacija rubova krova, tako da površina krova gleda prema jugu (jugozapadu, jugoistoku)

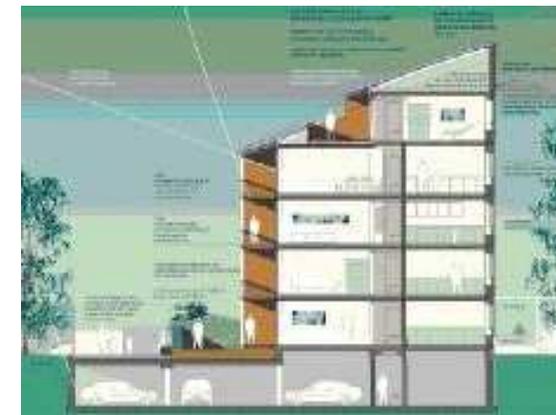
Oblik krova

- kosi krov, dvovodni krov, ravni krov
- nagib krova

Zasjenjenje

- udaljenost od okolnih zgrada
- visina okolnih zgrada
- visina vegetacije (i u budućnosti)

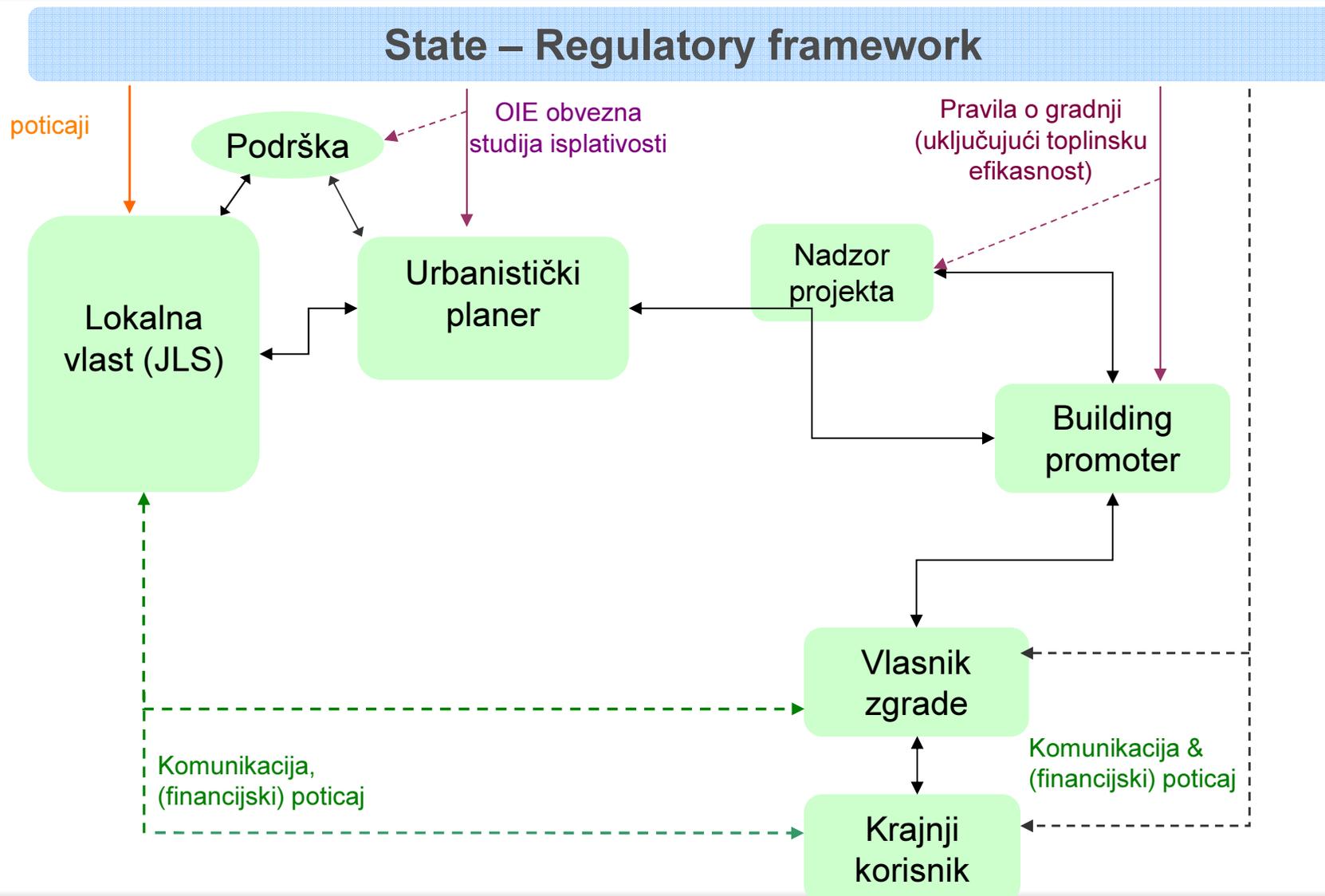
4.B. Dionici i odlučivanje o razvitku solarnog daljinskog grijanja

Država – Regulatorni okvir

4.B. Dionici i odlučivanje o razvitku solarnog daljinskog grijanja

4.B. Dionici i odlučivanje o razvitku solarnog daljinskog grijanja

Nacionalne ili lokalne potpore su potpomogle povećanju izgradnje toplinskih mreža od 35% u 5 godina zahvaljujući «Fondovima za toplinu» u Francuskoj. No solarna toplinska postrojenja predstavljaju 35% projekata koji su dobili poticaje i manje od 1% proizvodnje iz OIE koja je dobila pomoć.

- Dodatni troškovi za **solarnu** tehnologiju u toplinarstvu trebaju biti uzeti u obzir kako bi poticaju bili adekvatni za razvitak novih projekata.

Studija isplativosti za OIE je obvezna za sve nova područja. Previše često ova studija se izrađuje samo da se udovolji propisima a manje da se zaista procjeni isplativost sustava daljinskog grijanja na OIE.

- Lokalne vlasti uz potporu urbanističkih planera trebaju osigurati dobru kvalitetu ovih studija.
- **Solarno** daljinsko grijanje treba biti uključeno u razmatranje.

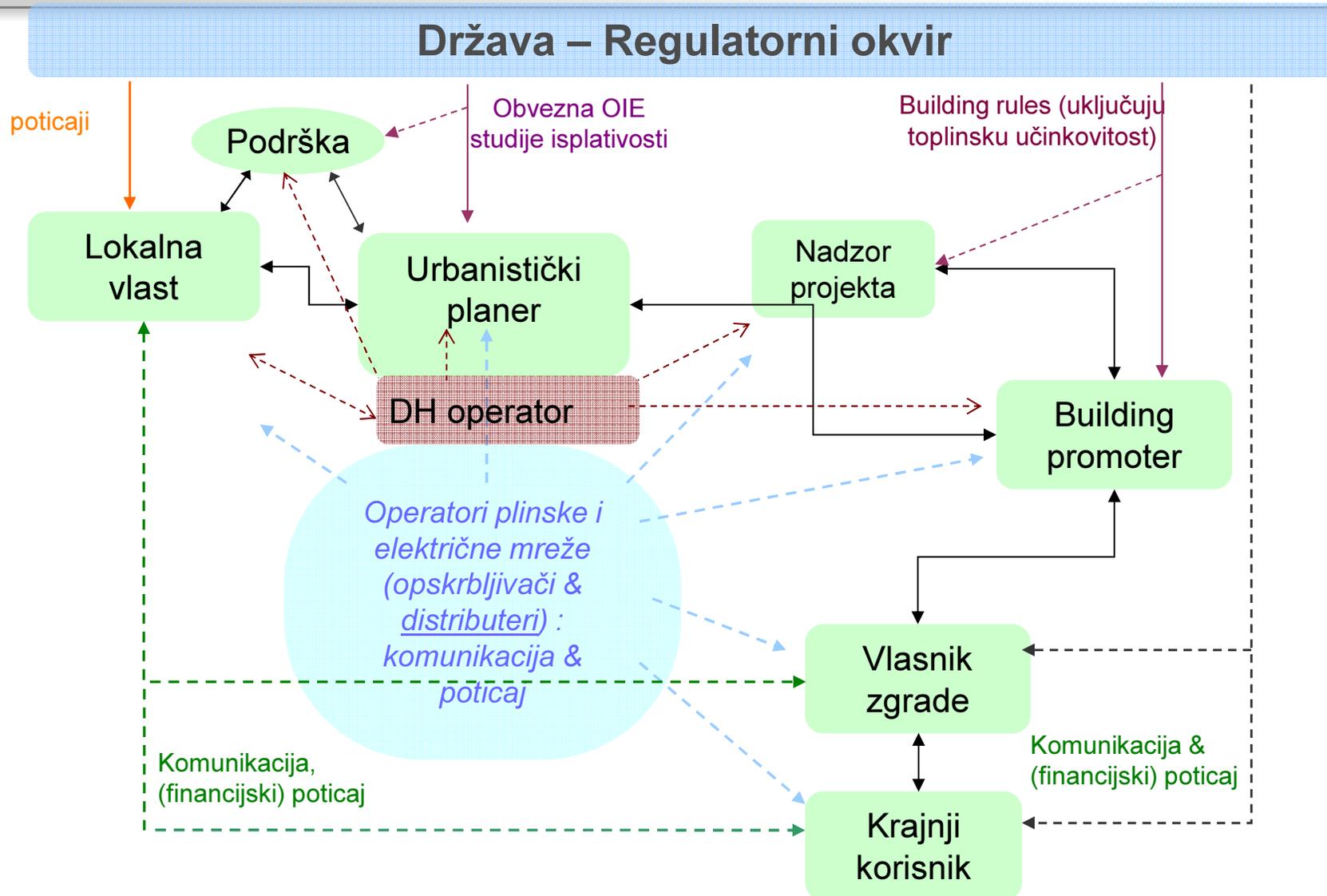
4.B. Dionici i odlučivanje o razvitku solarnog daljinskog grijanja

Komunikacija na nacionalnoj i lokalnoj razini & poticaji imaju ključnu ulogu u konačnom odlučivanju vlasnika zgrade ili krajnjeg korisnika.

- Lokalne vlasti i urbanistički planeri trebaju komunicirati o prednostima solarnog daljinskog grijanja
- Transparentnost i vidljivost cijena toplinske energije igra važnu ulogu
- Financijski poticaj za priključenje na mrežu solarnog daljinskog grijanja se može predložiti u slučaju da potpomaže pri odlučivanju

4.B. Dionici i odlučivanje o razvitku solarnog daljinskog grijanja

4.B. Dionici i odlučivanje o razvitku solarnog daljinskog grijanja

Operatori plinskih i električnih mreža su često u kontaktu s ostalim dionicima prije početka novih projekata.

- Mogu utjecati na proces odlučivanja.
- Mogu dati financijsku potporu priključenju plinsku mrežu i na taj način konkurirati s razvitkom daljinskog grijanja.

Operatori toplinskih mreža su rijetko u kontaktu s ostalim dionicima prije početka samog projekta, već tek nakon što je odluka donesena.

- Nisu dio procesa odlučivanja.

Trebaju li urbanistički planeri i lokalne vlasti uključiti sve ili niti jednog od energetskih operatora (plin, el. en, topl. en) u proces odlučivanja?

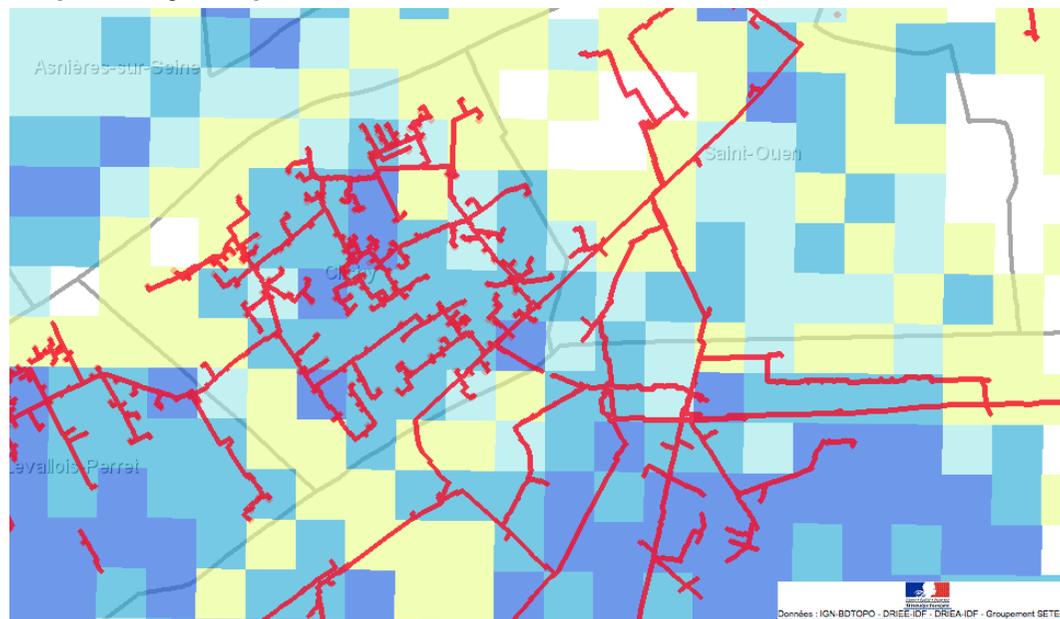
- Važna je kvalificirana podrška i dobre studije izvodljivosti.

5.A. Daljinsko grijanje i urbanističko planiranje u EU politici

- Direktiva o energetskej učinkovitosti 2012/27/EC :
  - Države članice trebaju procijeniti svoj potencijal za grijanje i hlađenje i usvojiti Nacionalni plan, koji se može sastojati od **regionalnih i lokalnih planova za grijanje/hlađenje** (članak 14 i Annex VIII)
- Direktiva o obnovljivim izvorima energije 2009/28/EC :
  - postavlja obvezujuće **ciljeve** za finalnu potrošnju energije iz **obnovljivih izvora energije** do 2020 (i specifične nacionalne ciljeve)
  - Države članice se potiču na provedbu/implementaciju **daljinskog grijanja i hlađenja kao učinkovite tehnologije**, prilagođene za uključivanje obnovljivih izvora energije u sektor grijanja i hlađenje u velikim razmjerima

5.B. Zakonodavni okvir na regionalnoj razini

- Ne postoje regionalni akti, već planovi za energetska učinkovitost
- Schéma Régional Climat-Air-Energie (SRCAE) :
  - Može prikazati potrebu za toplinskom energijom i postojeća postrojenja daljinskog grijanja, potencijal za razvoj novih postrojenja daljinskog grijanja
  - Ciljeve za razvoj postrojenja daljinskog grijanja i energetski miks (solarna energija, rekuperacija topline)

Primjer: Razvojni potencijal daljinskog grijanja u Île-de-France

5.C. Zakonodavni okvir na lokalnoj razini

- Lokalni urbanistički planovi: **Plan Local d'Urbanisme (PLU)** and SCOT
  - Minimalna gustoća izgrađenosti (i energetske potrebe)
  - Miješana namjena zgrada => ujednačena potrošnja energije
  - Ograničenja na postavu solarnih kolektora
- Lokalni energetske planovi: **Plan Climat-Air-Energie Territorial (PCAET)**
  - Preferira se korištenje OIE, ali bez fiksnih ciljeva
- Lokalna vlast može zahtijevati priključenje na sustav daljinskog grijanja ako:
  - > 50% OIE u proizvodnji daljinskog grijanja
  - ekonomska situacija je stabilna
  - Mjeri se energija u svakoj podstanici (od sredine 2015)kada se radi o:
  - Novim zgradama
  - Postojećim zgradama kada se mijenja kotao >30 kW
- U novim gradskim zonama lokalna vlast ili urbanist može obvezati na priključenje na toplinsku mrežu

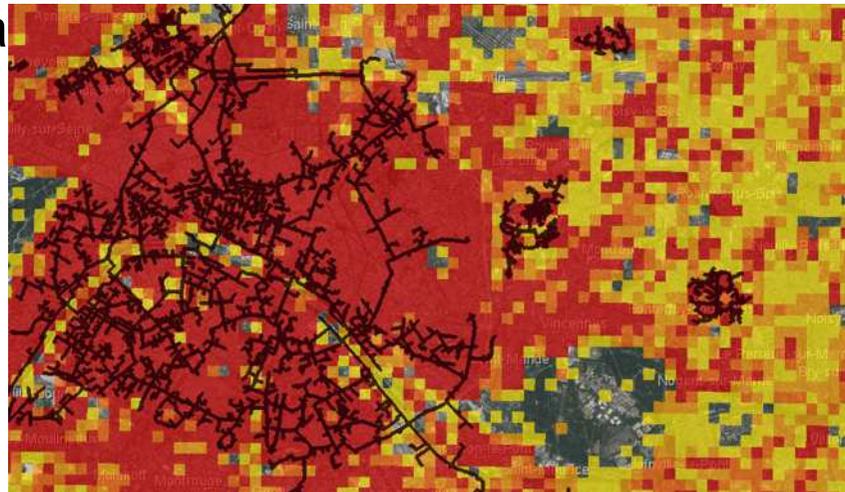
6. Opcije za aktivnosti i preporuke na nacionalnoj razini

- Uvesti obveznu provjeru isplativosti sustava daljinskog grijanja na OIE za sve gradove s $> 20\ 000$ stanovnika
- Prilagoditi nacionalne subvencije dodatnim troškovima solarnog daljinskog grijanja
- Nacionalni plan razvitka OIE
  - Nacionalni solarni potencijal i potencijal toplinarstva => glavni ciljevi za tržišni udio solarnog daljinskog grijanja
- Alati za urbanističko planiranje
  - Dodati u dokument Lokalnog urbanističkog planiranja obvezu usklađivanja i koordinacije razvitka energetske mreže (plin, el. en, topl. en) putem energetske Master plana.

6. Opcije za aktivnosti i preporuke na regionalnoj razini

Primjer u Francuskoj (Île-de-France) :

- Otvorena **karta** s toplinskim potrebama, potencijal razvoja toplinarstva

- **Cilj razvitka toplinarstva na OIE** u Regionalnom planu Klima-zrak-energija :
  - Priključiti novih 450 000 kućanstava do 2020
  - Postići toplinarstvo koje je 50% na OIE i recikliranu toplinu do 2020

7. Zaključci

- (Solarno) daljinsko grijanje i hlađenje za općine i gradove
  - Moderni sustavi daljinskog grijanja i hlađenja (DHC) mogu značajno doprinijeti postizanju lokalnih i europskih energetske ciljeva.
  - OIE velikih razmjera i fleksibilna integracija, poput solarne toplinske, posebice u urbanim sredinama
  - Troškovna konkurentnost i dugoročna stabilnost cijena u usporedbi s individualnim rješenjima
  - Solarna energija je dostupna svugdje i nema emisija
- Razvitak daljinskog grijanja i hlađenja i urbanističko planiranje su povezani – potreba za uključenjem Sunčeve energije
  - DHC development requires energy and heat planning at local and at regional level
  - Povezivanje energetske, toplinskog i urbanističkog planiranja u više aspekata/pogleda
- Glavne preporuke za razvitak OIE i solarnog daljinskog grijanja
  - Povezivanje uvođenja/primjene energetske planiranja na lokalnoj i regionalnoj razini
  - Uključivanje solarnog daljinskog grijanja u svim fazama procesa planiranja
  - Razmatranje solarnog daljinskog grijanja u energetske konceptima
  - Komunikacija i potpora uključivanju interesnih skupina na lokalnoj i regionalnoj razini
  - Demonstracijska postrojenja i projekti kao primjeri najbolje prakse

8. Reference

SDHplus project: www.solar-district-heating.eu/hr

AMORCE: www.amorce.asso.fr

SOLITES: www.solites.de

8. Dodatne informacije

SmartReFlex
www.smartreflex.eu

RES H/C SPREAD
www.res-hc-spread.eu

STRATEGO
www.heatandthecity.org.uk/about/workshops/stratego_project

SPECIAL-EU
www.special-eu.org

SUSREG
www.susreg.eu

CASCADE
www.cascadecities.eu

UP-RES
aaltopro2.aalto.fi/projects/up-res/